

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
תזריע
ניסן ה'תשפ"ב ב'של"ג
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

שלושה תירוצים נוספים ממרן שליט"א בעניין השאלה מדוע חותמים בברכת התורה "נותן התורה" בלשון הוה.

תירוצ נוסף רביעי ממרן שליט"א בשאלה דלעיל, וחזוק ההסבר לגבי הסיפור שהובא בשיעור הקודם על הגר"ח"ק זצוק"ל שכאשר עסק בענייני חגבים הגיע לפתע חגב לביתו וכו'.

זכות התורה והשבת המגינים על עירנו בני ברק ת"ו, והתייחסות מרן שליט"א לפיגוע שאירע בשבוע שעבר בבני ברק.

בעניין לַיֵּית הגר"ח"ק זצוק"ל, שלדעת מרן שליט"א לא נספד אז כהלכה, ושהפיגוע הקשה שבא סמוך אחרי השבעה מפטירתו, מהווה סימן ואיתות כי עלינו לחזק ולהתחזק בעניינים שונים.

התייחסות למובא בספר מאיר עוז בעניין הגר"ח"ק והחגב, והערה על השוואתו בין העוף הטמא 'קורן' שהוא בבית יוסף לבין ספר הקוראן של דת האיסלאם.

תשובה לשואל על דברי מרן שליט"א בשיעור מוצש"ק משפטים התשפ"ב לגבי הסיפור עם אותו בחור ישיבה ששמע בכותל המערבי אדם אמריקאי שהתפלל שתנצח קבוצת הספורט שאותה הוא אוהד וכו' והכסף שקיבל ממנו, האם אכן הקב"ה הולך לפי הכוונה ולא לפי המעשים, וכן בעניין הטעיית הגוי בממון, ונוסח הסיפור דלעיל כפי שהובא בחוברת ווי העמודים להגר"י זילברשטיין שליט"א.

בשבח מצות מכונה "לחמא עניא", המשווקות בשנה זו ברחבי הארץ והעולם, בכשרות בד"צ "פעולת צדיק" ללא חשש חוזר וניעור.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" – 638

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הרב נועם בן בקציון קאפח הי"ו,
ולהצלחת כל בני משפחתו ברוחניות ובגשמיות.
המקום ב"ה ירצה נדבתם, ויברך מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם,
וימלא כל משאלות ליבם וליבכם לטובה ולברכה, אכי"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הרב נועם בן בךציון קאפח הי"ו, ולהצלחת כל בני משפחתו ברוחניות ובגשמיות.

כשמו כן הוא, נועם, ממש נעים הליכות, ירבו כמותו בישראל. יהי נועם ה' עליו, ומעשי ידינו כוננה עלינו ומעשי ידינו כוננהו.

המקום ב"ה ירצה נדבתם, ויברך מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם לטובה ולברכה, אכי"ר.

שלושה תירוצים נוספים ממרן שליט"א בעניין השאלה מדוע חותמים בברכת התורה "נותן התורה" בלשון הוה.

ידועה שאלת המפרשים, לגבי חתימת ברכות התורה, גם בבוקר [אחרי ברכות השחר] וגם בקריאת ס"ת, ברוך א"י 'נותן התורה', בלשון הוה. לכאורה, מדוע זה נאמר בלשון הוה, הרי מתן תורה היה לפני שלושת אלפים שנה, ושלוש מאות שלושים ושבע. בשנת בתמ"ח. ובפרט, שבנוסח הברכה, אומרים 'נתן', בלשון עבר. 'נתן לנו את תורתו'. מה נשתנה, בחתימת הברכה, שזה נאמר בלשון הוה?

בדרך כלל, התירוץ הידוע במפרשים הוא, כי נכון שמתן תורה היה בעבר, אבל הקב"ה משפיע בכל דור דור, בכל יום ויום, לעוסקים בתורה ביגיעה ועמל, שמבינים בתורה חידושים, דברים שאינם כתובים במפורש, דברים שהם בבחינת בין השיטין, בהבנה מתוך העניין, או ממקום למקום, ישוב סתירה מכאן לשם, ועי"כ ישנם ציצים ופרחים לתורה.

זהו התירוץ המקובל והידוע בדר"כ, דיברנו על כך בעבר כבר הרבה פעמים ועיין דרשת מרן שליט"א בהילולת מהרי"ץ זצוק"ל ה'תשע"ח ב'שכ"ט. גם מהרי"ץ זיע"א כותב כך בעץ חיים [חלק א' דף י"א ע"ב] בזה"ל, אמר נותן התורה בלשון הוה, ולא נתן התורה בלשון עבר, כי תמיד נותן הקב"ה לנו, שנותן בלבנו השכל ובינה, להבין עמקי סודותיה.

סודותיה תרתי משמע, לאו דוקא דברים נסתרים, הקשורים לחכמה הפנימית, אלא כל דבר שאינו כתוב במפורש, הוא נחשב כמו סוד.

עומק העניין, נחשב סוד, אפילו שזה ב'פשוט'. ומהרי"ץ מציין את המקור, של"ה ובית מועד. בס"ד חשבתי על עוד שלושה תירוצים נוספים, לגבי השאלה הזאת.

רואים במשך הדורות, שנתחברו ספרים אשר שינו באופן משמעותי את צורת לימוד התורה, קידמו ופיתחו אותו. למשל, רבינו הרמב"ם, ספר משנה תורה, שעליו כותב הרב המאירי בהקדמתו לספרו, 'חיבור כמוהו לא היה, ולא יהיה'. ספר כזה, כמו חיבור משנה תורה, לא היה לפניו, ולא יהיה אחריו. ספרים שהאירו את פני המזרח.

וְכִהְיֶה וְכִהְיֶה. כוונתי לספרים כוללים, שהם בבחינת מתן תורה. ספרים אשר מקיפים את כל התורה, או את רוב התורה, כגון הבית יוסף, והשלחן ערוך. ואפילו בדורות האחרונים, ספרים כגון שדי חמד, אני אומר מה שאני זוכר כעת, ואפילו בדור שלנו, ממש הארות עצומות, ספרים כעין תלמוד בבלי 'מתיבתא', זהו עושר עצום, של דברים אשר לא היו במשך כל הדורות, שהאדם יכול לפתוח סוגיא ולראות כמעט את כל המפרשים מסודרים על המקום. לא היו דברים כאלה. וכן תלמוד בבלי 'שוטנשטיין'. וכן תורה שלמה, ותלמודית, ספרים שהם מקיפים. התורה שלמה מביא את כל המאמרים ודרשות חז"ל על הפסוק, מהגמרא ומהמדרשים.

אלו דברים שלא היו בעבר, וזה בבחינת 'מתן תורה', כביכול ניתנה לנו תורה חדשה. [הוספת העורך: וכן סדרת הספרים 'שלחן ערוך המקוצר' למרן שליט"א, בה מרוכזים כל מנהגי יהדות תימן בכל ארבעת חלקי הש"ע, דבר אשר לא היה כמותו ביהדות תימן בעבר במשך עשרות ומאות שנים].

וחושבני כי הדבר הגדול ביותר בדורנו, זאת תכנת 'אוצר החכמה', שאפשר להגיע בקלות לספרים אשר ב'קצה העולם'. אני בעצמי מרגיש, איזה שינוי עצום זה. הרי ישנם הרבה ספרים נדירים שאינם בהישג יד. בעבר, בשנים הקודמות, היו כותבים בראשי תיבות, ואמ"א.

בתורה לשמה, מראין לו סימן יפה בתלמודו שהוא רצוי לשמים, בכמה אופנים. ביחוד כשצריך לחפש דבר בספרים, ולא ידע מקומו איה.

ברוך ה', ישנם הרבה ספרים, וכמה האדם יכול לפזר את שכלו בכדי להגיע לכל המקומות? הוא מחפש משהו, איפה אמצא זאת? היום בזמנינו יש את אוצר החכמה, כמו שאמרנו, אבל גם שם צריך סייעתא דשמיא. לא תמיד אפשר למצוא. כלשכך וקל וחומר בדורות שעברו. ומן השמים מסייעים אותו, שימצא בדיוק את הנושא שהוא מחפש.

הדבר יכול להיות, בכל מיני צורות. למשל, אדם לומד איזה נושא, ואח"כ פותח ספר ומעיין בנושא אחר, ופתאום הוא מוצא דבר הקשור לעניין ההוא. הוא לא התכוין, הוא חיפש בספר הזה עניין אחר, ויש לו את העניין האחר, אבל לפתע הוא מוצא דבר המתקשר עם הנושא ההוא. זאת סייעתא דשמיא.

ממשיך היעב"ץ וכותב כך, ראיתי בעיני סייעתא דשמיא, דבר נפלא, פעמים רבות מאד, לא יאומן כי יסופר. ומה לנו להאריך, במה שכבר מלאו חכמינו ז"ל הקדמונים ידיהם לה, כאשר הגדילו לדבר מזה בריש פרק קנין תורה שכולל הכל. ולא יפול מכל דבריהם ארצה.

בספר מועדיך לחיים [סימן ב', דף י"ג] הביא את דברי היעב"ץ, ומביא גם את הגמרא במסכת סנהדרין [דף צ"ט ע"ב] אמר רב יצחק בר אבודימי, מאי קרא – מהו פירוש הפסוק – שנאמר [משלי ט"ז, כ"ו] נֶפֶשׁ עֹמֵל עֹמֶלָה לֹא פִי אֶכָּף עָלָיו פִּיהוּ. הוא עמל במקום זה, ותורתו עומלת לו במקום אחר.

דהיינו, אדם עוסק כעת בסוגיא הזאת, ויש לו סייעתא דשמיא שהוא מקבל 'פרסים' ממקומות אחרים, התורה עומלת לו, עובדת בשבילו, מביאה לו דברים שאינם בכוחו עצמו, אלא בסייעתא דשמיא.

דיברנו והזכרנו בשיעור הקודם את הנושא הזה, בקשר למעשה של הגר"ח קניבסקי זצוק"ל עם החגב. הדבר מובא גם שם, בס' מועדיך לחיים.

זה ר"ת, ואינו מצוי אצל. או כמו שרבים פותרים, ואינו מצוי אתי. אם מישוהו הביא איזה ספר נדיר, וצריך לדון בדבריו, טוב, אבל הספר אינו מצוי אצלי, אז אני מציין שאיננו בהישג יד. עי"ז התורה היתה קצת ענייה, מבחינה זאת, כי אי אפשר היה להגיע אל הרבה ספרים. ומי שרצה להגיע אל הספרים הללו, היה צריך לנדוד ל'ספריות', לחפש שם את הספר, עד שימצא את הזמן, והדבר יקח כמה שבועות. אולם כעת, יש לו אותם ממש בהישג יד. בתוך הבית, או בבית"ד.

זאת ברכה עצומה, שהקב"ה זיכה אותנו בדור שלנו, לתת לנו דבר כזה, עשרות אלפי ספרים קרוב מאד מאד בהישג יד, והוא מחפש לבד באלפי ספרים תוך כמה שניות בודדות. ולא עוד אלא עם יכולת להדפיסם כמו בדפוס, ולא צריך להעתיק ביד. פעם היה בתי דפוס, רק בערים הגדולות בעולם. ממש שפע גדול, הקב"ה זיכה אותנו בדורנו זה, שילאה פינו להודות לה' רק על הדבר הזה.

אם כן, זהו 'נותן התורה'. וכל דור, לפי המצב שלו. זהו פירוש שני.

פירוש שלישי, אולי הוא יותר פשוט, כי ידוע מה שכתבו בספרים הקדושים, שבחגים ובמועדים – בכל זמן ותאריך, אפילו בפרשת שבוע – ההשפעות שהיו באותו הזמן בעבר, חוזרות בכל דור ודור. כגון פסח, שהוא זמן חירותנו, מתחדש עניין החירות. וכן חג השבועות, שזהו זמן מתן תורתנו, ביום הזה כביכול מקבלים את התורה מחדש. א"כ זהו 'נותן התורה', כי זה לא היה היה, אלא זה גם עכשיו.

אלו שלושה פירושים.

תירוצ נוסף רביעי ממרן שליט"א בשאלה דלעיל, וחיוזק ההסבר לגבי הסיפור שהובא בשיעור הקודם על הגר"ח זצוק"ל שכאשר עסק בענייני חגבים הגיע לפתע חגב לביתו וכו'.

חוץ מזה, יש לנו בס"ד פירוש נוסף, רביעי. בהקדים כמה דברים.

היעב"ץ כותב בסידורו [הנהגת תלמוד תורה, אות ט"ו] בזה"ל, דבר בחון ומנוסה הוא, שהעוסק

ישנו דבר הדומה לכך, כבר במאירי וקרית ספר, מאמר שני חלק ב' עמ' מ"ט, הוא בעצמו כבר כותב על כך. הרי לרבינו מנחם המאירי ישנו ספר בעל שני חלקים על הלכות סת"ס, חוץ ממה שיש לו על הש"ס, ושמו קרית ספר, חלק א' וחלק ב'. ובחלק ב', הוא כותב לפי סדר פרשיות התורה, את כל האותיות החסרות והיתירות, את כל האותיות המתויגות, התגין המרובים, אשר חוץ מאותיות שעטנ"ז ג"ץ. וכן האותיות הלפופות והעקומות וכו'. הוא כתב וסידר את הכל, לפי סדר הפרשיות. אבל בשביל זה, הוא היה צריך ספרים מדויקים.

המאירי אומר כך, ובחסד עליון, והבטחת מאמר רבותינו ע"ה שאמרו 'כל העמל על תורתו, תורתו עמלה עליו', הקרה אלהים לפני זה החומש (של הרמ"ה) עם כל העדיות הנזכרים, בשנת גלות צרפת, היא שנת ה' אלפים וששים ושש לבריאת העולם. השם 'הקרה לפני', הזמין לי ה' ספר של רבי מאיר הלוי. זאת היתה סייעתא דשמיא, שהספר הגיע לידיים שלו.

ובהמשך [בספר מועדיך לחיים שם, הערה ד'] מובא כך, ובהגהות מיימוניות הלכות מאכלות אסורות [פי"א ה"ט אות מ'] כתב, וכשהיה עוסק ר"י בעופות קוד"ן – כך כתוב כאן בדל"ת, 'קודן', ועי' לקמן – בא אחד אל ישיבתו, ומצאוהו קרקבנו נקלף, ויש לו אצבע יתירה, אבל אין לו זפק וכו' ע"ש.

וידוע המעשה שאירע להגר"ח קניבסקי (שליט"א) [זצ"ל] שבעת שחיבר את ספרו קרני חגבים, נזדמן לו בביתו חגב, והתבונן בו כדי לדעת מבנה גופו וצורתו.

בספר תולדות החזון איש [מעשי אי"ש, חלק חמישי, דף ע"א] מובא כך, ישב בחור צעיר במחיצתו של החזון"א, ולמדו בחברותא. ביקש החזון"א לעיין בספר מסויים, נטלו, פתחו והנה נפתח הספר בדיוק בדף המבוקש. התלמיד נדהם, וחשב שאולי באקראי אירע הדבר, והתחיל לעקוב אחר העניין. והנה, הפלא ופלא! גם בפעמים הבאות, נפתחו הדפים בקטע המבוקש, מבלי לדפדף ולחפש כלל וכלל. אם

החזון"א היה צריך משהו במסכת שבת, נפתח לו בדיוק שם. איך נפתח לו הדף כך? זאת סייעתא דשמיא.

[כשהיה מהר"י אלשיך מלמד בציבור בבית-הכנסת, כגון בספר שתילי זיתים, כמה פעמים ראיתי שרצה להביא ראיה מאיזה פסוק, והיה לוקח ספר תנ"ך ומניח שני אגודליו במקום מסויים בעובי דפי הספר ופותחו, ואז מעביר דף אחד או שנים ומוצא מיד את הפסוק, ותמיד היה אומר נפתח מעצמו. ואפשר שכך היה עושה גם בספרים אחרים, אך אני לא ראיתי. בזמנו סברתי כי עשה כך מכח בקיאותו העצומה, ודרך ענוה היה אומר נפתח מעצמו. וכעת ששמעתי דברי מעכ"ת, חשבתי שמא זהו בצירוף סייעתא דשמיא. או עדיף שלא לומר כך, שלא להמעיט בכח בקיאותו חלילה. אף כי פשוט שגם לולא בקיאותו, היה זוכה לכך מצד סייעתא דשמיא. איתמר.

מרן שליט"א הזכיר זאת בשיעור מוצש"ק שמות התשע"ה, עמ' 14, בזה"ל, מספרים על הרה"ג יחיא אלשיך זצ"ל, שכאשר היו מחפשים איזה משהו באיזה ספר, שואלים אותו היכן זה כתוב, הוא היה מסתכל על הדפים מבחוץ, מעביר את אצבעו מבחוץ על הדפים ופותח להם בדיוק באותו המקום שבו הדבר כתוב. והוא היה אומר, הנה אתה רואה, הספר נפתח לבד מעצמו. העורך.]

בספר מנחת תודה, להרב גדליהו הוניגסברג, מובא [בעמ' 10] כך, בהגהות מיימוניות [פ"א ממאכלות אסורות אות מ'] כתב, וכשהיה עוסק ר"י בעופות וכו'.

על כך הוא כותב, ואמר רבינו, שיש הנהגה מיוחדת בלומדי התורה, שמסייעים להם משמים ללימודם. וכשעסק בחיבור קונטרס "קרני חגבים" נצרך לראות חגב, ובדיוק באותו זמן נזדמן חגב לביתו, וראה מה שהיה צריך.

אסבך יש לפרש כי זה מה שאנו אומרים, בלשון הוזהר 'נותן התורה', הקב"ה נותן לו מה שהוא צריך, או בספר או במציאות, שהדבר הזדמן לידו, בכדי לבחון ולבדוק, שהדבר הוא אכן נכון.

הדפיסו את הספר של הגרע"ק איגר, מישחו אמר לו משם קושיא של הגרע"ק"א. אז זה היה חידוש גדול בעולם התורה, לא ידעו מה כתוב שם. אמר מהרי"ל דיסקין, אהה, ככה הוא שואל? אם כן, הוא צריך לשאול עוד שאלה...

והתחיל להגיד שרשרת של דברים. קלט את השיטה. ועל כל שאלה, הוא אמר תירוץ. כל שאלה שהגרע"ק"א נשאר ב'צריך עיון', הוא אמר תשובה. אבל היה דבר אחד, שהוא אמר שאינו יודע, אין לו תשובה על כך. אבל מה עשה. הוא הוציא מטבע, שם אותו בקופה של צדקה, ואח"כ הוא אמר תירוץ. הוא הבין, שישנו דבר המעכב, אם חסר לו משהו בהבנה, כנראה יש איזה עון המקטרג, והוא צריך 'זחטאך בצדקה פרוק', כמו שנזכר בס' דניאל. כאשר ישנם קשיים והפרעות בלימוד, הדבר סימן כי מן השמים רומזים לו. אין פירושו שהאדם ח"ו יתייאש, אלא אדרבה, זהו לעורר שישנו משהו לא בסדר, רומזים לך שאתה צריך לשנות משהו, שהדרך שלך איננה נכונה.

אדרבה, זה טוב שמתייחסים אליו מן השמים, לא מניחים אותו ביד המקרה. יש עם מי לדבר... אמנם זה צריך הבנה והבטחה טובה.

בהמשך הוא כותב – בספר מנחת תודה – כך, תשמעו דבר חידוש, ושמעתי מרע"ט שליט"א, שלאחר שסיים רבינו כתיבתו בענין חגבים, שאלו למורה בטבע, ואמרה דלא כך נראה החגב. מה שהוא אמר, זה אינו נכון. והיה לו מכך עגמת נפש.

ואז בדיוק הגיע החגב, וראה שאכן נראה כפי שכתב, ושמח על כך רבינו, והלך מיד לספר זה לאביו, ואביו מאד התפעל מכך.

חושבני, כי ישנה כאן נקודה נוספת בסיפור, והדבר מחזק את מה שאמרנו בשיעור הקודם. אמרנו אז, כי הגר"ח קניבסקי אישר את הסיפור, רק לאחר שנודע לו כי כך המסורת שלנו התימנים, שזהו החגב הטהור. כעת הבנתי זאת עוד יותר טוב. הם שאלו מורה בבי"ס העוסקת בטבע, והיא אמרה לו שזה לא כך וכו'. אמנם מצד אחד הוא ראה אח"כ חגב, כמו עיניו, ונוכח בצדקת השערתו. אבל הוא כנראה

שאלה מהקהל: לכאורה אפשר לומר פירוש חמישי, עלפי מה שמובא בבניין עולם [דף מ"ז] מכמה ספרים וסופרים, שישנם חידושים בדורות האחרונים שלא נאמרו בדורות הראשונים, הם לא יכלו לאמרם, כי לא הגיע זמנם. ולכן כל אחד שמתייגע בתורה יכול לחדש וכו'.

תשובת מרן שליט"א: יפה מאד. הדבר נכון. אבל זה צריך להיות נכלל בפירוש הראשון שאמרנו, שהקב"ה נותן ומשפיע לנו הבנה מחודשת בתורה וכו'.

נראה שצריכים להוסיף כאן משהו. לפעמים ישנו מצב, בדיוק הפוך. לא רק שאין סייעתא דשמיא, אלא שישנו קושי. אדם מחפש איזה ספר, ובדיוק הספר הזה חסר לו, בדיוק הוא לא נמצא במקום. או שהספר שהוא מחפש, נמצא מתחת לכל ערימת הספרים, וצריך להפוך את הכל. יש בכך מאמץ. אבל אין פירושו, שאין לו סייעתא דשמיא, אלא מן השמים רומזים לו, כי אם יש לך קשיים והפרעות, אזי כנראה אתה צריך לתקן משהו.

זהו כעין מה שמספרים על השאגת אריה, שהוא חיפש פעם איזה ספר בארון, ונפל עליו ספר 'הלבוש'. אז הוא אמר, אהה, בגלל שאני הקשיתי עליו ודחיתי אותו, הוא כועס עלי... לכן הספר נפל עליו.

או ח"ו אם יש לאדם בעיות בשלום בית, ישנם קשיים, הוא צריך לדעת, כי אם הוא לא מסתדר בביתו, כנראה שהשכינה הקדושה מתרעמת עליו, כיון שאינו מתוקן. מן השמים רומזים לו, איזה דברים הוא צריך לתקן.

מספרים על הרבה גדולים, שכאשר היו לומדים והיתה להם שאלה ולא מצאו תשובה, למשל לומדים ואינם מבינים מה התוספות אומר, למה הוא מתכוין? אז הוא לא ממשיך הלאה, אלא בוכה ומתפלל, קורא תהלים, שהשם ברוך הוא יסייע לו ויפקח את עיניו.

זכור לי סיפור על מהרי"ל דיסקין, ישנו ספר עליו בשם השרף מבריסק, ראיתי אותו בימי חרפי בהיותי בישיבת קול תורה בעיקו"ת ירושלים ת"ו, הוא היה גאון עצום, וכאשר

בכל זאת נשאר קצת במבוכה, היה לו קצת חששות. אולי אכן זה כמו החגב שאמרת, אבל מי יודע? כבר נכנס לו כאן ספק. אבל לאחר שקיבל אישור, כי אכן זהו החגב הטהור, המקובל במסורת, אז הוא נרגע.

זכות התורה והשבת המגינים על עירנו בני ברק ת"ו, והתייחסות מרן שליט"א לפיגוע שאירע בשבוע שעבר בבני ברק.

נקודה נוספת [מובאת שם בספר מנחת תורה]. זכות התורה של בני ברק מגינה.

ידוע הדבר שבעת "מלחמת המפרץ" עם ישראל נשען על דברי רבינו, שבבני ברק לא יִאָרַע דבר, וכך היה בס"ד. ובאחת הפעמים הסביר רבינו, שכמו שנאמר בנביא [מלכים ב' ו', י"ז] וַיִּתְּפֹלֵל אֱלִישֶׁע וַיֹּאמֶר, יְיָ פֶקֶח נָא אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא, וַיִּפְקַח יְיָ אֶת עֵינֵי הַנֶּעֶר. הנער של אלישע נבהל, כי הארמים, בן הדיד מלך ארם בא עם צבא גדול, והקיף את העיר שומרון. רח"ל, חשש קרוב לאסון. אז הוא התפלל, שהקב"ה יפקח לו את העיניים, שיראה מה שלא רואים בעיני בשר ודם. וַיֵּרָא וַהֲנֵה הָהָר מְלֵא סוּסִים וָרֶכֶב אֲשֶׁר סָבִיבָת אֱלִישֶׁע. אין לך מה לפחד, ישנה עלינו שמירה מן השמים, מלאכים בדמות סוסים ורכב אש.

כך הדבר הוא בבני ברק. אם היו רואים האנשים כמה דפי גמרא מקיפים את ב"ב, לא היו פוחדים, אלא בוטחים בזכות התורה שיש לה. פעם הוא אמר, שהדבר בזכות שמירת השבת, עם גינרטור.

חושבני יתכן כי הוא אמר כל מיני תירוצים, בכדי שלא יתלו את הדבר בו, כדי לא לקחת את עניין השמירה על עצמו. מרוב ענוותנות, שלא יגידו שהדבר בגללו ובזכותו, ע"כ הוא מצא כל מיני תירוצים. או שישנו כאן צירוף.

מדוע אני אומר זאת?

בעוה"ר, פיגוע קשה כפי שהיה השבוע בעירנו בני ברק, אינני יודע האם בכלל היו פיגועים בעבר, לא נשמעו ולא נראו. זכור לי, כי לפני כעשרים שנה, היה פיצוץ ברחוב רבי עקיבא, אבל אף אחד לא נפגע, רק הערבי התפוצץ

בעצמו עם המטען. זכורני כמדומה שהפיצוץ גרם כי האוזן שלו נדבקה שם, באיזה עמוד. אכן המן... הוא התפוצץ לפני הזמן עם זה, אבל לא היו שום נפגעים. אבל כעת, בעוה"ר, רק עברו שבעת ימי האבל, ורחמנא ליצלן.

מן השמים מאותתים לנו, כי גם אם ישנה לנו זכות של דפי הגמרא, שדפי הגמרא וכו' מקיפים את עירנו בני ברק, אבל כנראה שישנם איזה סדקים בין הדפים.

אמנם הפיגוע היה במקום של מחללי שבת, באיזור שם, הרחובות האלה, אבל בכל זאת. בזמנו [בשיעור מוצש"ק מטות התשפ"א] דיברנו על כך, ובין היתר [בדף 5] הבאנו את השאלה, האם פרדס כ"ץ היא בכלל בני ברק לגבי הבטחת החזו"א, הבאנו כי החזו"א אמר שפרדס כ"ץ היא לא נחשבת בני ברק, אפילו שזה היה בתחום השיפוט. אבל הבאנו בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל, כי בזמניו שהרבה חרדים גרים שם, ויש שם הרבה מוסדות תורה, אז זה נקרא שזה שייך ג"כ לבני ברק. אפשר לראות שם באריכות, דיברנו בזמנו על כל הנושא הזה.

ובהמשך [בדף 13] אמרתי כך, אינני יודע מה יהיה מחר, ח"ו אנחנו לא צריכים לסמוך שכך יהיה לעולם ועד. אי אפשר לדעת, אין לנו נביאים. אבל ברוך ה', עשרות שנים, ולא היה. את המציאות, אף אחד לא יכול להכחיש. המציאות חזקה יותר מן הכל.

וכי הדבר מובטח לעד לעולם? הכל תלוי במעשים שלנו. כנראה ישנם דברים, אשר צריך חיזוק. חושבני כי זה ממש אות ומופת, בבחינת גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם ועיין חולין דף ז' ע"ב.

הזעזוע כ"כ גדול, שאפילו בארצות הברית, נחרדו מכך. הראיה ממה שכתב אלי ידידנו הרב חיים לוי הי"ו כך,

לק"י כח אדר ב' התשפ"ב.

לכבוד מו"ר עט"ר מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א.

בליל אמש, ויהי לעת בואי בשבתי עם שומעי לקחי, רגעים אחדים אחרי שבשצף קצף הסתיר

ולכן כך רבים קוראים. ישנם כמה דברים כאלה. ישנם ספרים כאלה, שכתוב בהם כך. אבל המדויק הוא, שזה רפה. כמ"ש בתיגאן ובכתר בן אשר. ומינייהו לא תזוע. בכתובים הארכתי בס"ד להסביר זאת.

ממשיך הרב חיים לוי הי"ו, על כן, במטותא מניכו, יורינו רבנו לדעת מה זה ועל מה זה, ושכרו כפול מן השמים!

מ"מ לעת עתה, את הרהורי ליבי אומר, ואף בזה אם יתאפשר, אבקש ממרן שליט"א שיחיה דעתו דעת עליון:

כתב גדול הדרשנים הבינה לעיתים [ח"ב דרוש עה], על דברי הגמרא בב"ב [דף צא]. "אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם, עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה, ואמרו: אוי לו לעולם שאבד מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד קברניטה".

וז"ל: "ויש להרגיש בו, מה צורך להאריך לומר, אותו היום שמת וכו'?" יאמר בקיצור, כשמת אברהם אבינו וכו'.

שואל הבינה לעתים, מה הפירוש 'אותו היום'? מה זה משנה, אם באותו היום, או אחרי יומיים או שבוע? היה צ"ל, כשמת אברהם אבינו. מדוע צריך להדגיש, 'אותו היום'? מהי האריכות הזאת?

ונראה, כי יקרה פעמים רבות, כשיחסר איזה אדם מהדור, אין מרגישים ומכירים מה שאיבדו תכף ומיד; אלא בהמשך הזמן, כשיזדמן איזה מקרה אשר ידעו שאם היה הוא קיים, היה מספיק לתקנו וכיוצא, אז מצטערים, ויכירו מה שחסרו. אולם יהיה זה כן, בהיותו מהשלימים אשר אינו רחוק ימצאו אחרים כמותו. אמנם אותו אדם היה צדיק, מן השלמים, אבל יכול להיות שישנם עוד כמותו, ע"כ לא מרגישים תכף את החיסרון.

אבל אם היה מופלג בתכלית ההטבה וההגנה על הדור בכל עת ובכל שעה, אשר יקשה מאד המצא תמורתו – שיבוא משהו וישלים זאת – אז לא יצטרך שום זמן עתיד להרגיש החסרון. כי מיד בהסתרתו ויציאתו מן העולם, עושה

ה' פניו ברגע של זעם, בעוד טרם אכלה לדבר אל לבי השבור בקרבי, לדרוש ולתור על כל אשר נעשה, פרצה קול צעקה גדולה ומרה; "על מה עשה יי' ככה לארץ הזאת, מה חרי האף הגדול הזה? ומדוע עדיין אותותינו לא ראינו?"

וחשתי: אין עוד נביא, ולא איתנו יודע עד מה. ובפרט לאחר פטירת מרן הגר"ח זצוק"ל, הולם מאוד להביא את דברי הב"ח [סי' שד"מ סק"ט]: דעכשו שמת האב"ד, אין איש שיבוא על מקומו לשלום. ומהא"י טעמא, היושבין בדרום יושבין בצפון וכו', דמראין דכשהיה האב"ד קיים, היה אומר על ימין ימין ועל שמאל שמאל. ועכשו במותו נתקלקל, שאומרים על ימין שמאל ועל שמאל ימין עכ"ל.

בפרט, שעדתינו מלומדי מלחמה, ואכולי ייסורין מאויבינו במשך אורך הגלות המר ונמהר, כפי שביאר רבנו הרמב"ם באגרתו לאבותינו ז"ל, את הטעם והיסוד בעצמת האיבה הנוראית של בני ישמעאל אלנו, שלא תעמוד על ישראל אומה יותר אויבת ממנה.

הרמב"ם אומר, כי אומות ישמעאל הם האויבים הכי גדולים וקשים לעם ישראל. דוד המלך צפה זאת ברוח קדשו, [ותהלים ק"ב, ה'] אוֹיֵה לִי כִּי גִרְתִּי מִשָּׁךְ, שְׁכַנְתִּי עִם אֲהֲלֵי קֶדֶר. קדר הוא מבני ישמעאל, כפי שנאמר [בראשית כ"ה, י"ג] וְקֶדֶר וְאַדְבָּאֵל וּמִבְשָׁם. 'משוגע' [מוחמד], הוא מיוחס אליו.

לכן האבן עזרא קורא לו 'הקדר'. [יש לעיין שם זהו מיראת הישמעאלים, כי מסתמא הם אינם מכירים שם זה. אבל כינוי הגרי, על-שם הגר אמם שפחת שרי, בודאי אינו מטעם זה, שהרי משתמשים בו גם כשאין שום חשש מצידם. איתמר].

שאלה מהקהל: היה נשמע שמרן שליט"א אמר, 'אוייה לי', עם דגש באות למ"ד.

תשובת מרן שליט"א: אתה צודק. צ"ל הלמ"ד רפויה, אוייה לי כי גרתי משך. נכון. מה שאמרתי כך, כי זאת הגירסא דינקותא שלי. מסתמא בגלל הספר המודפס שהיה מונח לפני.

רושם, ותכף יגיע הצער לכל, ויכירו מה שאבדו.

זהו 'אותו היום'. בנ"ד, הקב"ה עשה כאן ברחמנות, אחרי שבוע וכמה ימים.

וחשבתי כי לכוונה זאת אמר דוד המלך ע"ה, על מיתת אבנר ע"ה [ש"ב ג', ל"דל"ט]: הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום הזה בישראל, ואנוכי היום רך ומשוח מלך, והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני, ישלם ה' לעושה הרעה כרעתו.

ומבלי האריך בדיוקים כי רבו, נאמר, כי היו דבריו אלה לאמר: אל תחשבו שחסרון הצדיק הזה, לא יעשה רושם עתה מיד אלא אחר זמן, לימים הבאים. כי אין הדבר כן, אלא תדעו נאמנה, כי זה השר וגדול, היום הזה עצמו הוא שנפל ועשה חסרון בישראל, כי נאבדה הגנתו ואין מי יצילנו עוד, ח"ו, מעונש העוונות, כאשר הוא היה עושה בחייו. ע"ש.

לאחר הפיגוע בב"ב רח"ל, עולם התורה זועק: "אנשי אמונה אבדו, באים בכח מעשיהם, גיבורים לעמוד בפרץ, דוחים את הגזרות וכו'!" חוששני לומר, שאה"נ נכון שהגר"ח זצוק"ל, ת"ח [במלוא מובן המלה] – כמו שדיברנו בזמנו – נספד כהלכה. אבל אולי, אצל חלק מהעם היה חסר בהרגשת האבידה מיד בפטירתו. והרי איך זה יתכן? הלא הספינה הולכת לטבוע!! שמא לא היה מורגש דיו ה"אוי" לו לעולם וכו'?

"ארץ פולין הרה וילדה, ארץ צבי גידלה שעשועיה, "אוי" נא לה אמרה בני ברק, כי אבדה כלי חמדתה" (הספד הגר"מ גיפטר על הסטייפלר)!!

ההספדים, הכל טוב ויפה. אבל, תנה בני לבך לי!

לפעמים, רח"ל הקב"ה מוכרח לעורר את ה"אוי" בדרכים שונות...

ואחרי פתי כל הנ"ל, הראה לי אהוב נפשי, אחי הרב לוי שיחיה, את דברי רבנו בחיי על הפסוק בפרשת נצבים [ל', ז': "ונתן יי אלהיך את כל האלות האלה, על איביך ועל שנאיך".

וז"ל: "אויביך, ישמעאל. שונאיך, עשו. והן שתי האומות שאנחנו משועבדים תחתיהם ומפוזרים ביניהם. ומה שהזכיר 'אויביך' על ישמעאל ו'שונאיך' על עשו, מפני שה'אויב' גדול מן ה'שונא', כי השונא אע"פ שרע לו, יעשה על דרך הרחמנות. אבל האויב, הוא שבלבו איבה עולמית, לא ישים לו רחמים, על זקן יכביד עולו מאד. וזה מסוד הלשון ודקדוקו, כי 'אויב' הוא מלשון אבוי, ואותיותיהם שוות, ועל שם שהנפל בידו צועק אוי ואבוי.

ומפני שבני ישמעאל קשין לישראל יותר מבני עשו, לכן קראו הכתוב 'אויביך', וכן אמרו תחת אדום ולא תחת ישמעאל". עכת"ד.

בעניין לְוִית הגר"ח זצוק"ל, שלדעת מרן שליט"א לא נספד אז כהלכה, ושהפיגוע הקשה שבא סמוך אחרי השבעה מפטירתו, מהווה סימן ואיתות כי עלינו לחזק ולהתחזק בעניינים שונים.

כאשר הייתי בכינוס ברכסים, היתה אזכרה של אחד עשר חודש לפטירת הבחור ישי מועלם זצ"ל, בן ידידנו הרב ליאור הי"ו, מקדושי מירון תנצב"ה, זה היה יום למחרת פטירת הגר"ח ק, דיברתי שם ואמרתי בין היתר, כי ההרגשה שלי היא, שהגר"ח לא נספד כהלכה, וח"ו שלא ניתבע על זה. כמו שאמרו חז"ל לגבי יהושע, ושאל המלך. בזמן יהושע כתוב, שגַעַש עליהם החר בגלל זה וכו'. אמרתי זאת, כי ההרגשה היתה, שפְּלִיגָה לא היתה מספיק התעוררות של בכי, לא עוררו כל־כך בכי וצער. רק מעט. ישנם כאלה שאמרו, כי מיום ששי – שאז היתה הפטירה – ועד יום ראשון, עבר זמן, וכבר נרגעו. טוב, וישנם עוד הרבה תירוצים.

חושבני כי התירוץ האמיתי לפי מה ששמעתי הוא, שהיו שיקולים, לא ידעו לקבוע מי יספיד, כי לציבור יהיה טענות ומענות, למה זה ולא זה. אז החליטו, שהגאון הרב גרשון אידלשטיין שליט"א, בן מאה, הקב"ה יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים, שהוא זקן גדולי הדור [הליטאי], שהוא ידבר, וכן גיסו של הגר"ח זצוק"ל, והבן שלו. וזה הכל. בסדר. שלושה. כנראה, בכדי שלא יהיה בציבור טענות ומענות. ואי אפשר לרצות את כולם. אבל על

התייחסות למובא בספר מאיר עוז בעניין הגר"ק והחגב, והערה על השוואתו בין העוף הטמא 'קורן' שהוא בבית יוסף לבין ספר הקוראן של דת האיסלאם.

בספר מאיר עוז [סימן קנ"ו], כותב לגבי 'מהות האיסלם'. האיסלם היא דת שהתחילה אחרי תקופת הגמ', לפני 1400 שנה לערך (ד' אַלְפִים ש"ס), ולכן אין להם התייחסות בגמרא (הגמ' נחתמה בשנת ד' רס, כמ"ש בסדר הדורות). ואמונתם שה' הוא האלהים היחיד, והמשוגע שלהם מוחמד הוא שליח ה' [ובעדת השיעים (בניגוד לסונים) מאמינים ביורש למוחמד, ושהוא הממונה מטעם ה'] והם נלחמים בעובדי אלילים.

הספר הטמא שלהם נקרא קוראן (כשמו של עוף הטמא שנזכר בב"י יו"ד פ"ב עוף טמא, וכשהיה עוסק ר"י בעופות, קור"ן אחד בא אל ישיבתו, ומצאו קרקבנו נקלף ויש לו אצבע יתירה, ואין לו זפק.

וידוע המעשה עם מו"ר הגר"ק (שליט"א) [זצ"ל] בחגב. וכששאלתיו אם נכון הסיפור ששמעתי מאדם מוסמך, הוא הרהר לרגע, ואז אמר לי, שאותו אדם שסיפר לי באמת מוסמך, אלא שכנראה החליף עם המעשה בר"י הנ"ל, ששם נזכר שלדעת ר"ח העוף כשר, וכנראה החליף את רבינו חיים בעלי התוס' עמו, ששמו כשמו.

באותו הזמן, הגר"ק עדיין לא רצה להגיד, שהסיפור נכון. אבל מצד אחד, אמרו לו כי אדם מוסמך סיפר זאת, אז הגר"ק אמר, תשמעו, לא שהאדם הזה אינו מוסמך, כדי לא לפגוע בו חס ושלום, אלא שהוא החליף, כי הסיפור היה עם רבינו יצחק בעל התוספות... ומוזכר שם ר"ח. כנראה זה ראשי תיבות רבי חיים. הסיפור הזה, עליו ולא עלי... זה עוד מהתקופה הראשונה.

אך הרבנית ע"ה ששמעה אותי שואל זאת את מו"ר, קראה לי אח"כ ואמרה, שהיא זוכרת את הסיפור הזה, שכאשר למד הל' חגבים נתקשה במציאות באיזה פרט, ושאל ספרים המדברים בעניין זה, ולא מצא תשובה לספקו.

כל פנים, הציבור הפסיד מכך, כי בסך הכל לא היתה שם מספיק התעוררות.

אבל האמת היא, שאחר כך קצת נרגעתי, כי אף אם אולי במעמד הלוייה לא היה מספיק, אבל אח"כ – בכתובים – פירסמו דברים, ממש להראות את החיסרון ואת היתמות, ובישיבות הקד' דיברו. אז מבחינה זאת, נרגעתי. האמת היא, שאני בעצמי רציתי לשאת קינה, כאן במסגרת השיעור, אבל ג"כ לא הסתדר. יכולות להיות הרבה סיבות לכך, ולא ניכנס לזה.

הספר, זאת לא שיחה. אין זו שיחת מוסר גרידא. אלא צריך המספיד להרים קולו ולומר על הנפטר דברים המשברים את לבבות השומעים, כדי להרבות בבכיה ולהזכיר שְׁבָחוֹ, כמ"ש בס"ד בשלחן ערוך המקוצר יו"ד סי' ק"פ סי"א. אפילו אצל נפטרים פשוטים יש יותר התעוררות. ק"ו בקבנו של ק"ו בנדון דידן. מה קרה כאן?

בכל אופן, מה שברור הוא, כי בעוה"ר מן השמים שלחו לנו הודעה ברורה, שאנחנו לא יכולים ח"ו לחיות בשלוה שהכל בסדר, ושלום עליך נפשי. אם ישנו דבר כזה שקורה, אין לעבור על כך לסדר היום, צריכים חיזוק לראות איפה הסדקים, היכן הנקודות והדברים שצריכים לתקן. ולא חסרים דברים הצריכים תיקון.

אמנם כפי שאמרתי, ב"ה זה לא קרה באיזור של אנשים יראי ה', אבל סה"כ זה כבר בתוך המחנה שלנו. הרי בעבר גם זה לא היה, והדבר אומר דרשני. כל עניין המחלוקות, והשנאת חנם, הפאות הנכריות, וכדומה. לא חסר עבירות. המכשירים הטמאים, אינני יודע האם זה כבר נסגר, עם החנויות וכו'.

וכעת בפרט, 'בין הזמנים' לקראתנו, חסר גם את הזכויות של לימוד התורה. בקיצור, אנחנו צריכים שמירה גדולה. צריך חיזוק גדול. שה' ישמור את עמו ונחלתו, שח"ו לא ישמע שוד ושבר בגבולנו, ובכל ישראל. אמן.

ובאמצע סעודת שבת, נכנס חגב לביתו ונעמד מול מו"ר, והגר"ח התבונן בו ומצא תשובה לספקו.

אבל הדבר לא נגמר פה. אלא שאח"כ הצטער הגר"ח שלא הסתכל כבר על עוד דבר שלא היה ברור לו כ"כ, וחזר החגב שוב. ושמעתי שכאשר סיפרו מעשה זה להגרי"ש זצ"ל, אמר שמזה מוכח על גדלות האדם שמשמים מסייעים בלימודו.

יש לומר כאן הערה, בדרך אגב. הוא מקשר את העוף 'קורן', עם ה'קוראן'.

צריך להעיר על כך, כי זה כנראה לא מדויק, אין קשר בין הדברים. נכון שכתוב בב"י, כי כאשר ר"י עסק בעופות, 'קורן אחד בא אל ישיבתו'. היה ספק לגבי העוף הזה, האם הוא כשר או שלא, לא ידעו בדיוק מה זה.

הרי בתורה נזכרים עשרים וארבעה עופות טמאים, וכל היתר טהורים. אבל אנחנו לא בקיאים בכל השמות. לכן, אמרו חז"ל שלושה סימנים, לדעת על עוף האם הוא טהור. ואלו הם, אצבע יתירה, יש לא זפק, וקרקבנו נקלף ביד. אלו שלושה סימנים, שסימנן אז"ק. מלשון אזיקים הקושרים.

הרמב"ם מביא את הסימנים הללו בהל' מאכלות אסורות [פרק ראשון], ויש על כך אריכות עצומה בספרי הפוסקים, לגבי כל עניין הסימנים. והנה בהגהות מיימוניות [שם אות מ'], כתב על כך בזה"ל, ויש עוד סימן אחר עמו היה טהור ודאי, שאין לספקו לא בפרס ולא בעזניה ולא בשום עוף טמא. וכשהיה עוסק רבינו יצחק בעופות, קוץ אחד בא על ישיבתו, ומצאוהו קורקבנו נקלף ויש לו אצבע יתירה אבל אין לו זפק, ולקבלת ר"ח היה כשר [בתוס' שם הסוגיא בד"ה מאין]. וקשה לומר כן, שהרי מסתמא הוה כוס או ינשוף – העוף הזה, זהו הנקרא בתורה כוס או ינשוף – שיש לו לחיים זקופים כבני אדם, כדאיתא פ' המפלות ודף כ"ג, וזה קוץ יש לו לחיים כך.

במלים אחרות, מה שברצוני לומר הוא, כי בבית יוסף כתוב את שם העוף, קורן, לכן הוא

קישר זאת עם הקוראן. כפי שהעוף טמא, כך ספר הקוראן טמא. כביכול, זה נקרא על שם זה. אבל ראשית, מי אמר ששמו קורן? אולי זה קורן? כיצד הינך יודע, איך בדיוק קראו לעוף? דבר שני, זה 'קורן', וזה 'קוראן' – בתוספת אל"ף. האל"ף יוצאת ונשמעת במבטא. דבר שלישי, הגירסא בכלל השתבשה כנראה, כי בהגמ"י כתוב, שקוראים לו 'קוץ', וישנם כאלה הכותבים 'קודן', ובהגמ"י דפוס קונשטנדינא כתוב 'קלון', או 'קוץ'. בקיצור, הדבר אינו קשור בכלל, האחד אל השני.

אבל נקודה נוספת שברצוני להגיד בס"ד, כי המאיר עוז מקשר זאת, שהקוראן הוא כשם העוף הטמא. כביכול נראה, שהמלה 'קוראן' היא מלה פסולה, שם טמא, אבל הדבר איננו פשוט. אמנם, בודאי שכאשר אומרים את המלה קוראן, כולם יודעים מהי הכוונה, אבל ישנו דבר פלא עצום, רבינו סעדיה גאון קורא לתנ"ך בשם 'קוראן'... כי בלשונם פירוש המלה קוראן, שזהו ספר שקוראים בו. זהו כפי ששמעתי אומרים, יש 'קוראן', ויש 'אֶפְלָאן'. זה קריאה, וזה מאכל. רס"ג לא נמנע מלקרוא לתנ"ך – לכתבי הקודש – בשם זה.

ראיתי זאת בפירושו על ספר משלי, לגבי הפסוק [משלי כ"ב, ו'] חֲנֹךְ לְנֶעֶר עַל פִּי דָרְבּוֹ. רס"ג אומר כך, מחמש שנים עד עשר שנים, מרגילים אותו 'פי אלקוראן'. דהיינו, שילמד מקרא...

אפילו סגנון 'הברית החדשה', זה אינו דבר פסול. המלים מצד עצמם. אדרבה, כתוב בנביא ירמיה [ל"א, ל"א], שזה יהיה לעתיד לבוא. כתוב שם כך, הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם יְיָ, וְכָרַתִּי אֶת בְּרִית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בְּרִית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה. לֹא כַּבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת אֲבוֹתָם, בְּיוֹם הַחֲזִיקִי בְיָדָם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, אֲשֶׁר הִמָּה הִפְרוּ אֶת בְּרִיתִי, וְאֲנֹכִי בָעַלְתִּי בָם נָאִם יְיָ.

הרד"ק במקום מבאר זאת, בכדי שלא תהיה טעות. הרי כידוע, כיון שהרד"ק חי עם הנצרים, בארץ שלהם, לכן הרבה פעמים, כל מה שהנצרים בלבלו ותלו טעותם בתנ"ך, הוא

בנושא הזה ישנן דעות לכאן ולכאן. אבל בס"ד, הנה חיפשתי את הנושא של ברית חדשה, ומצאתי את הנושא הזה, שלא יהיה שייך שיחטאו. זהו כפי שאמרתי לעיל, בלימוד התורה, לומדים נושא אחר, ומוצאים דבר הקשור למקודם. הדבר מבהיר את הנושא, מעשיר אותו. כי ראיתי, שבמלבי"ם במקומות אחרים, ישנן סתירות לכך, אבל פה זה השלים את העניין. זאת סייעתא דשמיא. ברוך הוא וברוך שמו.

בכל אופן, מבחינת המלים עצמן, הנה זה כמו שאמרנו, רס"ג לא ראה בכך – במלה קוראן – דבר פסול. וישנם עוד דברים הדומים לכך. אמנם, כמובן שמסתמא כאשר אומרים כיום 'ברית חדשה', יודעים כי הכוונה על זה, ואם כן צריך להימנע. אבל כוונתי לומר, לגופו של עניין ולאמיתותו, כי המלה בעצמה איננה טמאה, וממילא לא שייך להגיד כי זה בגלל העוף קורן הטמא. זה מה שרציתי להעיר.

אפילו רבי שלום שבזי זצ"ל, באחד משיריו, בשיר 'אהבת יום שבת', בסוף הבית השלישי, כותב בזה"ל, תכץ אלקוראני. הוא מדבר על התורה, וקורא לכך בשם קוראני. ויש עוד עניינים כיוצא בזה. שהרחבתי בס"ד בנפלאות מתורתך פ' שמיני לגבי השפן שהוא פרסה לא יפרים.

לא ראו בכך פגם, להשתמש במלים הללו, לפי עיקר משמעותם. אבל כמובן, הכל בגדר הס מלהזכיר, כי בפועל לא משתמשים כיום בלשון זה אלא לכך.

שאלה מהקהל: יכול להיות שלעתיד לבוא יהיו כמה שלבים? בהתחלה יהיו חטאים, ואח"כ ככל שיתקדם, אזי הם יתמעטו, עד שיפסקו. תשובת מרן שליט"א: אפשר. אתה עושה שלום ביניהם. מסתברא שזהו תירוץ טוב. כמדומני כבר כתוב כך באיזה ספרים, שזה יעבור מהלך, או שאני בעצמי היגיתי למסקנא הזאת.

אבל עכ"פ זאת תשובה יפה. תמיד צריכים לקרב את הדעות. כמו למשל לגבי הפסוק 'ידום אהרן', בתרגום ישנה גירסא 'זשתיק

מפריך אותם. כותב לטענותיהם תשובות. חלק מהם, לא כולם נמצא במהדורות הרגילות, כיון שבגלל הצנזורה השמיטו זאת. אבל כאן, הוא אומר ברמז, כי אין הכוונה שתהיה תורה חדשה. הרי מה זה 'הברית החדשה'? אצל הנצרים, התנ"ך שלנו הוא כביכול ברית ישנה, ויש להם ברית חדשה, שהם מוסיפים כל מיני ספרים, כל מה שקשור ליש"ו הנצרי, כל התולדות שלהם, הוא ותלמידיו, וזאת ברית חדשה אשר כביכול מבטלת את הברית הישנה. אומר הרד"ק, תדייק ותבין. כי אין פירושו שזאת תהיה תורה חדשה, אלא רק 'ברית'. היינו, ישנו הסכם בין הקב"ה לבין עם ישראל. כי עד עכשיו, עם ישראל הפרו את הברית, כרתנו ברית ואתם לא שמעתם בקולי. אבל לעתיד לבוא, הברית הזאת לא תופר. אני – הקב"ה – בכל זאת לא הפרתי את הברית, אלא רק אתם שהפרתם. זהו ה'ברית' החדשה. אין הכוונה, כמו שהנצרים הבינו, שזאת תורה חדשה אשר תבטל. לדידהו אין ברית מילה, וכל מה שהיה, כאילו רק היה היה, ועכשיו יש להם הלכות חדשות. אין דבר כזה. זהו קשקוש שלהם. חסרי בינה.

המלבי"ם שם [פסוק ל'] כותב דבר, הקשור למה שדיברנו בעבר [שיעור מוצש"ק צו התשפ"ב], וזה לשונו, כי הברית הקודם, היה על תנאי שלא יחטאו שאז יופר הברית. כי בזמן העבר היה אפשר לחטא, אבל לעתיד לא יהיה אפשר כלל שיחטאו, כמו שיבאר.

לדבריו, לעתיד לבוא יהיה כ"כ הכרה של עם ישראל, יהיו דבוקים כ"כ בהקב"ה, האמונה תהיה כ"כ חזקה, התורה תהיה כתובה להם על ליבם, אזי כביכול זה יהיה טבעי לשמור תורה ומצוות. לא יהיה שייך לעשות אחרת, כמו מלאכים שאינם יכולים לחטוא. משהו כזה.

דיברנו על כך בעבר, כאשר הזכרנו את הדברי יואל, האם בימות המשיח שייך שיהיה רב שאינו הגון, והאם יהיו חטאים וכו'. אז הנה, גם כאן כתוב כך, הוא הולך לפי המהלך שלא יהיה שייך לחטוא לעתיד.

אהרן, וישנה גירסא יְשַׁבַּח אהרן, ואפשר לענ"ד להגיד שהא בהא תליא, כי השתיקה שלו נחשבת שבת. זה שאהרן קיבל את הדין באהבה, החשיב לו הקב"ה זאת כאילו אמר בפיו שיר ושבת. תמיד ישנו עניין, להתאים את הדעות, כי אלו ואלו דברי אלהים חיים, שלא תהיה מחלוקת. מסתברא כך. הדברים מתקבלים על הדעת.

תשובה לשואל על דברי מרן שליט"א בשיעור מוצש"ק משפטים התשפ"ב לגבי הסיפור עם אותו בחור ישיבה ששמע בכותל המערבי אדם אמריקאי שהתפלל שתנצח קבוצת הספורט שאותה הוא אוהד וכו' והכסף שקיבל ממנו, האם אכן הקב"ה הולך לפי הכוונה ולא לפי המעשים, וכן בעניין הטעיית הגוי בממוק, ונוסח הסיפור דלעיל כפי שהובא בחוברת ווי העמודים להגר"י זילברשטיין שליט"א.

קיבלתי מכתב, אשר נשלח ע"י הרב דוד ביטון הי"ו מהעיר רכסים ת"ו, לפי הזמן שנשאר לא נראה שאספיק להתייחס לכולו, ע"כ בינתיים אקרא רק שתי שאלות והערות שהוא כותב.

לכבוד מרן הגאון הרב יצחק רצאבי שליט"א. בעניין השיעור הנפלא והמרתק שנמסר במוצש"ק משפטים, בעניין הבחור שנעשה שליח הקב"ה מדעתו.

דיברנו על הסיפור באותו אמריקאי שהתפלל בכותל המערבי, ואותו בחור משיבת בריסק שמע אותו וכו', והלך אליו ואמר לו שהקב"ה שלח אותו לומר לו כי הקבוצת ספורט שאותה הוא אוהד, ניצחה במשחק וכו'.

והקשה מרן שליט"א, שאין דנין לפי המעשה, שאפי' שאפשר לפרשו שבאמת הוא שליח כמו שהגויים עשו בשביל ישראל, אבל אדרבה משם ראייה שהקב"ה דחה אותם, דכיון שלא נתכוונו, לא מגיע להם שכר. א"כ ה"ה בנ"ד לא יקבל שכרו מהאמריקאי.

שאלנו, עפ"י הכתוב בגמרא במסכת עבודה זרה [דף ב' ע"א], כאשר אומות העולם – הרומיים וגם הפרסים – באו לקבל שכר וכו'.

וז"ל הגמ' שם, דרש ר' חנינא בר פפא ואיתימא ר' שמלאי, לעתיד לבא, מביא הקדוש ברוך הוא ס"ת [ומניחו] בחיקו, ואומר, למי שעסק

בה, יבא ויטול שכרו. מיד מתקבצין ובאין גויים בערבוביא וכו'. [מיד] נכנסה לפניו מלכות רומי תחילה. מ"ט, משום דחשיבא וכו'. המלכות הראשונה החשובה, יצא טיבה בכל העולם.

אמר להם הקב"ה, במה עסקתם? אומרים לפניו, רבש"ע, הרבה שווקים תיקננו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל, כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקב"ה, שוטים שבעולם. כל מה שעשיתם, לצורך עצמכם עשיתם. וכו'. מיד יצאו בפחי נפש. יצאת מלכות רומי, ונכנסה מלכות פרס אחריה וכו'.

אמרנו, כי רואים מכאן, שהקב"ה הולך לפי הכוונה, לא לפי המעשה. נכון שעשו מעשים טובים – הבאנו כך בשם גדולים, וכמפורסם בשם הרב מבריסק – כי בעצם הקב"ה אומר להם 'שוטים' ולא 'שקרנים', כי אמת מה שהם אמרו, כי היום הם הבינו – לעתיד לבוא, כשבודקים את הכל למפרע [חכם אחד שליט"א העיר כאן על שביטאתי למפרע, שגירסתינו היא למפרע, העי"ן נחה. וזה נכון, אלא שבעברית קשה להקפיד, ורק כשאני קורא ואומר במבטאינו, אני מדייק לומר הגירסא שבידינו] – יובן שאכן הכל נעשה בשביל ישראל. אבל הם לא נתכוונו אז לכך, ע"כ לא מגיע להם שכר. א"כ שאלנו, למה לבחור הזה, מגיע תשלום?

על כך הוא עונה בזה"ל, ויש לדון לחלק, עפ"י מה דקיי"ל במס' קידושין [דף ט"ל ע"ב] שאת הגויים הקב"ה מעניש על מחשבה רעה, גם אם לא עשו מעשה איסור, משא"כ ישראל שרק על מעשה (חוץ מע"ז). א"כ י"ל שלגויים הקב"ה טוען, נכון שעשיתם מעשה, אך העיקר אצלכם הוא המחשבה. משא"כ הבחור היהודי, כמו שלא עונשים על המחשבה שלו, משום שהעיקר אצלו זה המעשה. כך אם עשה מעשה טוב ללא מחשבה, יקבל שכר.

הוא טוען כך. ידועה הגמרא במסכת קידושין [דף ט"ל ע"ב, מ' ע"א], מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, מחשבה רעה אין הקב"ה

מחשיבים אותו, כאילו הוא עשה מעשה, אפילו שבפועל הוא לא עשה. ואם הוא יעשה, גוי שעשה מעשה רע, בודאי שהוא יקבל את ענשו. אין פירושו שאצל גוי, העיקר היא אך ורק המחשבה, אלא שאפילו על מחשבה, מקבל עונש גדול.

מסבירים בספרים, כגון באגדת אליהו, למהר"א הכהן על הירושלמי פ"ק דפאה, שמהמחשבה הרעה שלו כבר נוצר מלאך רע, ולכן זה נחשב כאילו כבר היה מעשה. וישנם עוד פירושים אחרים, לא ניכנס לכך כעת. אבל בכל אופן, לא שהעיקר היא המחשבה, אלא שגם המחשבה.

שאלה שנייה שהוא שואל, עוד הביא מרן שליט"א [בעמ' 13] שאם זה היה באמריקאי גוי, היה אפשר לדון מדין טעות הגוי, ודחה מרן דכאן הבחור הטעהו ואסור להטעות את הגוי בממון.

דיברנו על כך, האם בנ"ד מגיע לאותו בחור את הכסף? אם אותו אמריקאי שהתפלל שם בכותל, הוא גוי, אזי אסור להטעות גוי בממון. כך היא ההלכה. גזל הגוי, אסור. אבל להטעות גוי, הרמב"ם ועוד הרבה פוסקים סוברים, שאסור להטעותו. אם הגוי טעה מעצמו, באופן שהיהודי אומר לו, תראה, אני סומך עליך. היהודי הבחין בטעות. כי אולי הגוי מתכוין לנסות אותו. אם טעה הגוי, טעה. אולם אתה, אל תטעה אותו. אסור לך להטעות אותו. ישנם פוסקים המתירים גם להטעות גוי, אבל למעשה לא ראוי לסמוך על כך. רק אם הגוי טעה מעצמו, כמו שהרחבתי בס"ד בשלחן ערוך המקוצר חושן המשפט סימן רכ"ב סעיף ד'.

כותב על כך במכתבו הרב דוד ביטון, ונראה לענ"ד ליישב, שכיון שהבחור לא נתכוון לקבל מהגוי כסף כשהטעהו, א"כ לא חשיב להטעות הגוי בממון, אלא להטעותו בסתם. ומה שהגוי נתן לו על זה ממון, זוהי טעות דנפשיה, וטעות הגוי יש שאלה להתירה.

הוא טוען, שאותו בחור לא בא בכדי לקבל כסף, אלא סתם להתבדח, כביכול הוא שליח

מצרפה למעשה. כך אצל היהודים, לגבי עם ישראל. מהיכן לומדים, שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה? שנאמר [מלאכי ג', ט"ז] **אֲזַנְדְּבֵרוּ יִרְאֵי יְיָ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיִּקְשֹׁב יְיָ וַיִּשְׁמַע, וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זִכְרוֹן לְפָנָיו לִירְאֵי יְהוָה וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ. וְלִחְשְׁבֵי שְׁמוֹ, יִלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ הֵינּוּ, מִי שֶׁמִּחְשַׁב לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, אַעפ"י שְׁנֵאֲנֵס וְלֹא עֲשָׂא, כִּיּוֹן שְׁהִיתָה לוֹ מִחְשְׁבָה טוֹבָה. הוּא הַתְּכוֹנֵן לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, חֶשֶׁב וְתִכְנֵן, לַמְּרוֹת שֶׁבְּפֹעֵל – בְּאֹפֶן מַעֲשִׂי – לֹא יִכַּל, הִיא אֲנוֹס, נִחְשָׁב כְּאִילוֹ עֲשָׂה. מִחְשְׁבָה טוֹבָה הִקְב"ה מִצְרָפָה לַמַּעֲשֶׂה, פִּירוּשׁוֹ כְּאִילוֹ עֲשִׂיתָ מַעֲשֶׂה. אֲבָל מִחְשְׁבָה רָעָה, אֵין הִקְב"ה מִצְרָפָה לַמַּעֲשֶׂה. אִם יְהוּדִי חוֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת עֲבִירָה, תִּכְנֵן אֵיךְ לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ, אוֹלָם בְּפֹעֵל, כְּאִשֶּׁר הוּא בֹא לַעֲשׂוֹתָהּ, לֹא יִכַּל לַעֲשׂוֹתָהּ, הַדְּבָר אֵינוֹ נִחְשָׁב. שְׁנֵאֲמַר [תהלים ס"ו, י"ח] **אֲנִי אִם רָאִיתִי בְּלִבִּי, לֹא יִשְׁמַע יְיָ.** זֶה לֹא שֶׁהוּא לֹא יִקְבַּל עֹנֶשׁ, בּוֹדֵאִי שֶׁהוּא יִקְבַּל עֹנֶשׁ עַל הַתְּכוֹנוֹת וְהַמְּחֻשְׁבוֹת הָרָעוֹת, אֲבָל לֹא כְּאִילוֹ הוּא עֹשֶׂה אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אִם הִיא עוֹשֶׂה אֶת הַמַּעֲשֶׂה, עֲנִשׁוֹ הִיא הַרְבֵּה יוֹתֵר גְּרוּעַ, אֲבָל כֵּעֵת הָעֹנֶשׁ פְּחוֹת. אֵין מֶה לַהֲשׁוֹת. כֵּךְ לִגְבִי יִשְׂרָאֵל.**

אבל לגבי אומות העולם, הדבר אינו כן. מחשבה טובה שלהם, הקב"ה לא מצרפה למעשה. ומחשבה רעה, הקב"ה מצרפה כאילו נעשה מעשה. יש לכך ראיות והסברים, בספרים רבים מדברים על זה, למה הדבר כך וכו'.

בכל אופן, הוא טוען, כי לכן על הרומיים הקב"ה טוען כך, כי אצלם הכל הולכים לפי המחשבה, אבל אצל עם ישראל הולכים לפי המעשה.

ברם חושבני, כי התשובה לכך היא פשוטה. נכון כי לא שהעיקר אצל הגויים זה רק המחשבה, שהקב"ה מצרפה למעשה, אלא הכוונה גם, אפילו מחשבה אצלם, כשגוי רוצה לעשות דבר רע, נחשב כאילו עשה.

כמו המן, מצד אחד כתוב [אסתר ט', כ"ד] **כִּי הָמָן בֶּן הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי צִוָּר כָּל הַיְּהוּדִים חֹשֵׁב עַל הַיְּהוּדִים לְאַבְדֵם**, הוא רק חשב. אבל מאידך כתוב [אסתר ח', ז'] **עַל אֲשֶׁר שָׁלַח יָדוֹ בַּיְּהוּדִים.**

מה'. כעת כשהגוי החליט לתת לו אלפיים דולר, זה הוא שטעה. הוא חשב, שזה כך. כך הוא משיב, ולכאורה יש טעם בדברים. אבל כנראה, שזה לא בדיוק ככה.

ראשית, ברצוני לומר לכם, כי הבאתי בזמנו את הסיפור, מתוך מה שנדפס ב'נועם זיוך'. אבל ראיתי בסופו של דבר – בזכות ידידנו הרב רועי אציל הי"ו, אשר העיר אז בשיעור, כי הגר"י זילברשטיין סיפר זאת ודן בדבר – אזי חיפשתי ומצאתי שאכן הדבר נדפס, רק שזה לא מופץ לציבור. הדפסו את זה, בירחון ווי העמודים וחשוקיהם, שיעורי הגר"י זילברשטיין, מס' 37 – מרחשון התשע"ז.

זכיתי לקבל זאת, אחרי מאמצים כבירים של ידידנו הרב דוד צדוק הי"ו, מהעיר רכסים ת"ו. כי זה לא מגיע אל הציבור, רק התורמים שלהם מקבלים זאת. אבל הרב דוד צדוק הי"ו, השתדל מאד והשיג לי זאת, ויישר חילו. הסיפור כתוב שם בסגנון אחר.

הדבר מובא שם, בתורת מכתב. אני מקוה שזה מדויק. הגר"י זילברשטיין מספר הרבה סיפורים מעניינים, אבל אומרים שפעם אחת הוא שמע ממישהו שאמר ברבים איזה סיפור אשר שמע ממנו, אז הוא אמר לו, איך אתה מספר כך את הסיפור הזה? הרי לא כך הוא הסיפור? הסיפור הזה, היה אחרת.

אז הוא ענה לו, הרב, אני שיניתי את הסיפור רק ב-20%. הרב אמר לי בעצמו, שמותר לשנות 20%. אמר לו הרב, אבל אני כבר שיניתי אותו 20%...

לבסוף, נהיה סיפור אחר לגמרי. מכל מיני שיקולים. לפעמים השיקול הוא, בכדי שלא יזהו במי המדובר. או מכל מיני מטעמים. א"כ אינני יודע, האם הסיפור המודפס כאן, הוא כהייתי. עכ"פ כאן הוא מובא בתורת מכתב. לפי כך אולי זה כן מדויק. אני לא יודע. לפי מה שכתוב כאן, בעל הדבר שלח אליו מכתב שאלה.

כך כתוב שם, יש לי מקרה שמלוה אותי כבר כארבעים שנה, ואני מאד מתחרט על המעשה.

ומבקש מכבוד הרב, אם יוכל לעזור לי לפתור את בעייתי.

הורי גרו בחו"ל, והם שלחו אותי ללמוד כאן בארץ ישראל. הייתי בחור קצת פזיז, אולי אפילו שובב, ובאחד הימים כשביקרתי בכותל [המערבי], ראיתי גוי כותב פתק ומכניסו בין אבני הכותל.

לפי הסיפור שהבאנו בזמנו, אותו בחור שמע אותו מתפלל, כאן הסיפור קצת שונה.

סקרנותי גברה, מה כבר גוי מבקש? כשהגוי עזב, הוצאתי את הפתק, ושם היה כתוב כמובן באנגלית, "היום היה משחק כדורגל, ואני מאד סקרן לדעת מי ניצח. אין לי אפשרות לברר, ואני מבקש ממך, שתשלח לי שליח להודיע לי מי ניצח. אני מתאכסן – הוא כותב להקב"ה את הכתובת שלו, אולי הוא לא יודע... – במלון פלוני, בחדר מספר פלוני". והגוי חתם את שמו.

אז שלא כמו היום, התקשורת לחו"ל היתה מאד קשה, ולכן היה קשה לו לברר את הפרט הזה.

חמדתי לצון, התקשרתי לאבי, וביקשתי ממנו לברר מי ניצח. אבי כמובן לא ידע, אבל הבטיח לברר, ואכן כעבור שעה, התקשר אלי והודיע את שם הקבוצה המנצחת.

פניתי מיד לבית מלון, עליתי לחדרו, דפקתי בדלת. כשפתח, אמרתי לו, אני שליח של הקב"ה, והוא ביקש ממני להודיע לך, שהקבוצה הזו ניצחה.

הגוי הכניסני ברוב כבוד לחדרו. הרי זה לא פשוט, שליח של הקב"ה בכבודו ובעצמו. והתחיל לרקוד בחדר, שהקב"ה בכבודו ובעצמו שלח לו שליח להודיע לו מי ניצח. לבסוף הוציא את הארנק ונתן לי אלף דולר, שבזמן ההוא, זה היה סכום עצום.

אז בזמנו, זה היה בשביל בדיחה מוצלחת, ואף השתמשתי עם הכסף. כהיום לאחר מעשה כשהתבגרתי, ואני מקוה שגם התיישבתי בדעתי, אני חושב שהכסף הוא גנוב בידי, שהרי רק חמדתי לו לצון, ואילו היה יודע מה

שאלקים תמיד נמצא שם, ושצורת התקשורת עם אלקים היא באמצעות פתקים שטומנים בין אבני הכותל. מכיון שמה שהעסיק אותו בחיים היה הספורט, אז הוא החליט לדבר עם אלקים על מה שמעניין אותו...

וה'בריסקר' האמריקאי הצעיר, החליט, אני כבר אחנך אותך!

התקשר מיד לאביו בארצה"ב, ביקש ממנו לברר בדחיפות איזו קבוצת ספורט מנצחת... האבא מזדעזע: 'איך זה קשור לקדשים? אתה לא באמצע 'נשפך הדם'! הבן מרגיע, 'תכף אספר לך...'. האבא חוזר עם האינפורמציה, והבן ממחר הישר למלון הירושלמי...

הוא דופק בדלת, כמתואר לעיל. הגוי מתלהב וכל גופו רועד. הוא מזמין את הבחור להיכנס לחדר שלו. שם הוא רושם צ'יק שמן ל"שליח של אלקים".

הבחור חוזר לישיבה. מראה את הצ'יק לחברים, וצוחק כל הדרך אל הבנק. כמובן שמתחילים להתפלל האם מותר לו להשתמש בצ'יק? הרי הוא שיקר את הגוי! אך הבחור טוען כנגדם, "אם הייתי אומר לו שהקב"ה ביקש אלפיים דולר – זה ודאי אסור. אבל כאן הוא מעצמו נתן לי, ואם כן למה שתהיה בעיני?"

הויכוח נמשך, עד שהבחור מחליט להתקשר לברר את ההלכה אצל הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א, רב מרכז העיר בני ברק. כך כתוב כאן.

תוך כדי שהבחורים דנים בשאלה, נכנס להיכל הישיבה, ראש הישיבה הגאון הגדול רבי משולם דוד סלובייצ'יק זצוק"ל. כאן כתוב את שמו של אחיו. אנחנו אמרנו, כי המדובר ברב יהושע בר, אבל כאן כתוב שזה אחיו, הרב משולם דוד סלובייצ'יק.

הוא רואה את ה'טוטזאך' ומתעניין מה קרה? הבחורים מספרים לו גופא דעובדא הכי הוי, וראש הישיבה נע בהתרגשות גדולה: "זאת אומרת, שגוי פשוט ביקש משהו מהקב"ה, והקדוש ברוך הוא תכף ענה לו!!!"

שעשיתי, לא היה נותן לי פרוטה שחוקה, והרי גם גזל גוי אסור.

מה אעשה, איך אשיב את הכסף, והרי אין לי מושג מי זה הגוי הזה? זאת השאלה.

ישנה שם [בסימן ה'] אריכות על כך, הוא דן מכמה צדדים – אשר אין זמן בעת להיכנס אליהם, ה' יעזור אולי בעתיד, בכל אופן אצלו הדבר פשוט, שיש בכך גזל.

הוא כותב בתשובתו [בדף ל"ג] כך, א' עבר על איסור שקר. וכי הקב"ה שלח אותך? ב' איסור הונאה וגזילה, שבא בערמה, וסיפר לנכרי כאילו הוא שליח של הקב"ה.

*

האמת היא, שהראו לי כי פירסמו את הסיפור הזה בעוד מקום [יתד, גליון 'שבת קודש', פרשת משפטים התשפ"ב], אני רק אומר זאת בכדי לדעת, כי המדובר הוא על גוי, ובזמנו דיברנו שהוא היה יהודי, לפי מה שהיה כתוב בעלון נועם זיוך. כאן מספרים, שהוא היה גוי.

כך כתוב שם, הכל התחיל בתלמיד ישיבת בריסק, שהגיע להתפלל בכותל המערבי. במהלך שהותו הבחין בגוי, אמריקאי לפי המראה, שדוחף פתק לכותל. הבחור הסתקרן מה כתוב שם (אל תנסו לחקות אותו!) ונדהם לקרוא:

לכבוד אלקים, עכשיו מתקיים בארצה"ב משחק '-----' בין קבוצת '----' לקבוצת '---', אשמח שתודיע לי מי המנצח! אני נמצא במלון פלאז'ה בירושלים, קומה 7 חדר 707. על החתום, גו.

הגוי שמע שהכותל המערבי הוא המקום הכי מקודש של העם היהודי.

הוא כותב שם, בתגובה פרץ גו פרץ בצרחות, יש אלהים! שהדהדו בכל המלון, עד שכמעט אשפזו אותו כעוד אחד שלקה ב"סינדרום ירושלים" – לא ידעתי שישנה מחלה כזאת – (התפרצות נפשית של תיירים, שיוצאים מדעתם מול חווית הביקור בירושלים העתיקה). כנראה חשבו שאותו אדם השתגע, שהוא צריך טיפול.

שמעתם מה קרה כאן? "גוי פשוט ביקש משהו מהקב"ה – והקב"ה תכף ענה לו".

"הרי מי הכניס לבחור את הגוק בראש לחטט בפתק, להתקשר לארצה"ב, לנסוע עד המלון, מי? הקדוש ברוך הוא! למה ענה הקב"ה על שאלתו (השטותית) של הגוי? זה לא קשור אלינו.

הלימוד עבודנו הוא אחד: אם אפילו גוי פשוט מבקש משהו ונענה, על אחת כמה וכמה כשיהודי מבקש!".

הוא לקח זאת על הצד הזה, את המוסר השכל, התועלת מכך.

"נו, וכשיהודי מבקש מהקב"ה: תן לי! אני רוצה להבין את הסוגיא! אני רוצה להבין את הגמרא! אני רוצה להבין את החומש!".

(ככל הדברים האלה סיפר הגרי"א דינר שליט"א, בשיחה שמסר לאחרונה בישיבה – קטנה נפלטה בבני ברק – אינני מכיר ישיבה בב"ב בשם זה, אולי נפלה טעות – ונשלח ע"י אחד מרבני הישיבה – הרה"ג דר"ש שליט"א). לא משנה. אני רק אומר זאת, בכדי לאמת את העובדא, לדעת בדיוק את פרטי הדברים. בכל אופן, לא כתוב שם מה הוא פסק, אבל שם פשוט לרב זילברשטיין שזאת גזילה, רק שאין למי להחזיר, א"כ זהו עניין של השבת אבידה, אז הוא מביא אח"כ בהמשך בשם הנהגות שלא צריך להחזיר.

*

לענייננו, מה שאני חושב, לגבי מה שהרב דוד ביטון טוען, כי אותו בחור לא הטעה את הגוי, אלא שהוא מעצמו טעה, חושבני כי כנראה הדבר אינו כך.

כי ישנם אנשים, שראשם עובד הכל על כסף. הוא לא סתם חמד לצון, אלא הוא כן התכוון לכך. ישנם אנשים, שיש להם חוש מסחרי, ויותר מזה, וכל דבר שהם עושים, הם חושבים איך הופכים את זה לכסף. כך הראש שלהם עובד.

לכן חושבני, כי אמנם הוא לא בא לגוי לדרוש במפורש ממנו כסף, אבל הוא היה בטוח. אם

לא היה יוצא מזה כסף, הוא לא היה עושה כל מה שעשה. כך הראש, של אנשים אשר גדלו בסביבה כזאת. אינני רוצה להגיד בצורה מפורשת, אבל תבינו לבד. תלוי באיזה ארצות נולדו...

[כגון שאירע לאחד מאחי הי"ו שרצה לבנות על גג ביתו, וכשביקש רשות משכניו, אחד מהם אמר לו בפשיטות, ומה אני מרויח מכל זה. ויש להדגיש שאצל אבותינו הקדושים נע"ג לא היה הדבר מצוי כלל. איתמר].

בשבח מצות מכונה "לחמא עניא", המשווקות בשנה זו ברחבי הארץ והעולם, בכשרות בד"צ "פעולת צדיק" ללא חשש חוזר וניעור.

ברצוני לסיים בבשורה טובה.

קראנו היום את פרשת החודש, ושמרתם את-המצות [שמות י"ב, י"ז], ישנה זרקא מעל המלה 'שמרתם'. הטעם זרקא, מורה מצד אחד על שמחה, ומצד שני גם על חרדה, כגון ובראשית מ"ז, כ"ט ויקרבו ימי-ישׁראל למוות. משהו מפחיד. שמירת המצות, זה משהו מפחיד. צריך לכך הרבה יראת שמים, חרדה של שמירת המצות, בפרט לדידן דקיי"ל שהחמץ חוזר וניעור.

אבל ב"ה, השנה זכינו שישנן גם מצות מכונה, בהכשר בד"צ פעולת צדיק. כי לגבי הנדון של חוזר וניעור, חשבנו בעבר איך להתגבר על החשש של חוזר וניעור במצות מכונה, אבל ב"ה נתברר הדבר, דיברתי עם אנשים הנמצאים בפנים, גם ידידנו הרב שילה הי"ו פעל בנושא הזה, הוא בעצמו הלך לראות, ונתברר כי היום המכונות נשתכללו כל כך, בצורה שאין כבר חששות של פירורים שיחזרו ויתערבו בעיסה וכו', של חשש חוזר וניעור. הם מפסיקים את פעולת המכונות בכל שמונה עשרה דקות, ומנקים ושואבים את כל הפירורים, באופן שאין על מה לדבר. ברוך ה'.

זה נקרא בשם, 'לחמא עניא'. חוץ מהמצות הרגילות, עבודת יד, שזה הכי טוב, שיש כל השנים, מצות 'מסורת' ומצות 'טעמו וראו', אבל ישנם כאלה אשר צריכים גם מצות מכונה,

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.

השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור. פרטים בטלפון: 050-4140741. והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא כל משאלות ליבם לטובה, אבי"ר.

ישנם הרוצים מצות יבשות – כעין קרקר – בנוסח אשכנזי, המצות הדיקטים. השנה יש גם אותם, וזה נקרא 'לחמא עניא'.

ויש גם את המאפה 'טריתא', שברכתן בורא מיני מזונות [עיי' שיעור מוצש"ק ויקהל ומוצש"ק פקודי, שנת התשע"ט], זה משהו רך. גם זאת, ב"ה שהשנה זה ג"כ הסתדר. וכמובן מיני התבלין והקטניות לפסח, ללא חשש חוזר וניעור.

יישר כוחו של הרב שילה, שהדבר בזכותו, כי הוא פועל בכל הנושאים האלה, לקדם את הדברים הללו. כי לשמחתנו, יש לנו פיקוח על הדברים הללו, ואנחנו יכולים לדעת בדיוק מה קורה, ולא לסמוך על שמועות וסברות. ישתבח שמו לעד, שזיכה אותנו להגיע לכך. אפשר לברך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, שהעניין הזה הסתדר על הצד היותר טוב.

שאלה מהקהל: מה זה 'לחמא עניא'?

תשובת מרן שליט"א: המצות נקראות כך, לחמא עניא, בהשגחת בד"צ פעולת צדיק. אלו מצות מכונה קשות, וכן מצות עבודת יד קשות. וה'טריתא', זה משהו אחר.

הם מיוצרים במקומות שונים. הטריתא מיוצר בעיר שדרות, והמצות עבודת יד הקשות מיוצרות באשדוד, והמצות מכונה מיוצרות בירושלם.

ויה"ר שבקרוב נאכל מן הזבחים ומן הפסחים וכו', לשנה הזאת בירושלם, אבי"ר.

